

Ostrov svobody – venkov, místo pro život v 21. století (rozvoj venkova nemá kopírovat městské aglomerace).

Vítězslav ZAMARSKÝ, Peter PONICKÝ, Vysoká škola podnikání, a. s. Ostrava

Svět je dnes zřejmě nejen na pokraji nového století, tisíciletí ale zřejmě i na pokraji zásadních změn společenských. Amplituda i frekvence „dilatací“ společenských skupin a jejich kultur uvnitř národních, státních, nadnárodních a globálních společenství je zřejmě větší a větší. Proto je asi namístě zamyslet se nad společenstvím, které v historickém kontextu v ČR, mělo a věříme, že bude mít, významné postavení, tedy venkov jako celek.

Byť je česká republika už několik století vnímána v evropském kontextu jako průmyslová země, až do konce dvacátého století měl venkov významné hospodářské a sociální role v české společnosti. Manufaktury minulosti často vyrůstali na venkově, zemědělská produkce byla výsadou venkovských aglomerací až do druhé poloviny dvacátého století. Celosvětový trend vysídlování venkova pro větší, či lepší uplatnitelnost lidí (formálně se zdůvodňuje růstem vzdělání a lepším uplatněním odborníků), nebo jednoduše pro zjednodušený přístup k lidskému existencialismu, podpořený plýtváním zbohatlých a těžší společenskou kontrolu mas zchudlých.

Vysoká frekvence krizových stavů, vyšší opatrnost většiny lidí snad ve všech oblastech společenského bytí, však tento pohyb zřejmě zastaví. To ale opětovně nastaví zrcadlo reflexe mimoměstských aglomerací a jejich budoucího rozvoje. Patrně i v české republice se už nebude rozvíjet princip tvorby „příměstských zón bydlení“ rychle zbohatlých skupin obyvatel, kteří tráví ve svých domovech poměrně málo času a často neznají ani své blízké sousedy (zřejmě to potvrzuje i nedávno medializovaný příklad české vesnice, která zastavila další výstavbu z důvodu neudržitelnosti takového rozvoje / nedostatečná přenosová kapacita inženýrských sítí a tím pádem vyšší náklady na provoz a údržbu co spoliká více zdrojů a už ani zdaleka nestačí na jejich pokrytí podílové daně a poplatky občanů). Tito noví občané do práce cestují často i několik hodin, co zvyšuje nutnou dopravní obslužnost komunikací do větších měst. Stejně tak nejsou připraveni přispět k rozvoji obcí, posvač nejsou celý den doma. Dnes **v předstihu** je zřejmě dobré **připravit si koncepci rozvoje venkova** na úrovni České republiky, krajů, regionů a zejména u samospráv obcí a malých měst.

Zajisté budou globální trendy ovlivňovat život ve všech obydlených i neobydlených aglomeracích, ale nebylo by rozumné stát se závislými a očekávat jejich vliv nepřipraveni. Jak v politice je **nezávislost jistou zárukou svobody**, tak hospodářská a sociální nezávislost od velkých ekonomických celků a velkých sociálních skupin s jejich specifickými potřebami i požadavky je předpokladem pro **svébytný rozvoj venkovských aglomerací** s vysokou mírou ekonomické i občanské svobody jejich obyvatel. Nejlepším předpokladem úspěšnosti venkova je **soběstačnost**, která do značné míry podmiňuje i bezpečnost.

Které jsou **atributy** takové **soběstačnosti**:

1. **Potravinová**
2. **Materiální**
 - veřejná (investiční a neinvestiční)
 - soukromá

Rozvoj venkova jako **samostatných produkčních ostrovů** s vysokou mírou potravinové a ekonomické bezpečnosti a **nezávislosti od velkých center**, které jsou obecně více podléhající krizím. Venkov se asi nestane potravinovou zásobárnou a skladem velkých městských aglomerací v národním rámci, ale neměl by se stát ani místem průmyslové - „hromadné“ produkce plodin zvyšujících

současný energetický potenciál (pěstování plodin pro energetický a chemický průmysl), který vede k dalšímu neomezenému růstu potřeb, zejména pro aglomerace s vysokou koncentrací lidí a průmyslu. Naše představa budoucnosti venkova je specificky vyjádřena v názvu tohoto příspěvku, tedy **VENKOV = SIŤ OSTROVŮ SVOBODY**, která zastaví devastaci tradičních hodnot, identity jejich občanů a lokálního know-how.

V globalizujícím se světě je stále naléhavějším tématem **OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ** a zachování alespoň současné **BIODIVERZITY** (pestrosti fauny a flóry). Tady může venkov sehrát novou **sebezáchovnou roli** a najít cestou, která zejména v posledním století značnou mírou devastovala životní prostředí. U nás stejně jako ve většině vyspělejších zemí se stavěly nová města kolem nových průmyslných celků a neustále větší potřeba průmyslové produkce (globalizující se) generovala růst sociálních potřeb zaměstnanců. Mizí tradiční architektura, regionální kultura a urbanizace likviduje stále větší část přirozeného prostředí dané lokality, mizí mnoho prvků tamní fauny a flóry. *Země se nesmí stát obdobou svého papíru, kde z malé kapky se stane za chvíli veliký flek.* Proto je nutno tento trend alespoň omezit. Znamená to zastavení růstu měst a zastavení vyliďňování venkova.

Nezávislý evoluční rozvoj venkova (ostrova svobody) je do značné míry **limitovaný jeho energetickou bilancí**. Dnešní technologie umožňují skrze **využití „alternativních zdrojů“** (voda, biomasa, geotermální zdroje, slunce – fotovoltaika, vítr) zajištění energetické soběstačnosti venkovských aglomerací (nejen na úrovni bydlení, ale stejně tak dovedou pokrýt investiční potřeby malých „venkovských průmyslových zón“. Myslíme si, že energie z těchto zdrojů může být i „vývozním“ artiklem venkova.

Energetická soběstačnost umožňuje vytváření jisté nadprodukce (tradičních produktů vesnice, jako jsou potraviny/místní speciality, řemeslná výroba, produkty místních malých průmyslových zón apod.). Obecná aplikace popisovaného principu takhle specifikovaných vesnických ostrovů svobody umožňuje jejich kooperaci (vyvažování místních podmínek, například ne všude se daří pěstování všech obilovin, ale je možnost pěstování brambor). Kooperativní přístup diversifikovaných venkovských lokalit umožňuje spolupráci v „**sítích vzájemné pomoci**“.

Výhodou uspořádání „svobodného ostrova“ je i zachování „**paměti krajiny**“, tedy těch jedinečných prvků (místní architektura, kolorit krajiny, fauna a flóra), které byly **generovány celou historií venkova**. Navázat na minulý rozvoj svébytné architektury/kultury s ohledem na místní zvyklosti a podmínky. Do této kategorie patří i rozvoj tradičních technologií, postupů a řemesel. Tradičním místem setkání lidí a rozvoje venkovské sociální struktury byli jarmarky, místa zábavy, místa projevu tamního folklóru – divadelnictví – výstav domácí produkce (umělecké i neumělecké), selektivního prodeje místních specialit. Tyto prvky byli a možná ještě jsou znaky **BAZÁLNÍ IDENTITY VENKOVA**.

Velikým strašákem dneška je nezaměstnanost, rozvoj energetické báze venkova, venkovské průmyslové zóny, budování její venkovské infrastruktury je i **řešením místní zaměstnanosti**. Do jisté míry může být dobrým příkladem z minulosti i dneška filozofie rozvoje venkova a la Slušovice, nebo domácí příklad venkovské průmyslové zóny Třanovice. Vytváření domácích investičních zdrojů rozvojového charakteru je základem pro lepší životní a pracovní podmínky, ne jako zdroje zvětšování vesnických aglomerací (s využitím plánování vycházejícího z teritoriálních podmínek) a rovněž ne jako zdroje neustále se zvětšujícího se zisku z uvedených aktivit.

Posledním aspektem, který chceme zmínit je **ADAPTIBILITA VENKOVA NA KLIMATICKÉ ZMĚNY** (možnost zateplování bydlení za pomoci vedlejších produktů výroby/pěstování, volba typu pěstovaných plodin a chovu hospodářských zvířat apod.)